

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/37/2001

OPINIE O ZASADACH ORDYNACJI WYBORCZEJ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MARZEC 2001

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

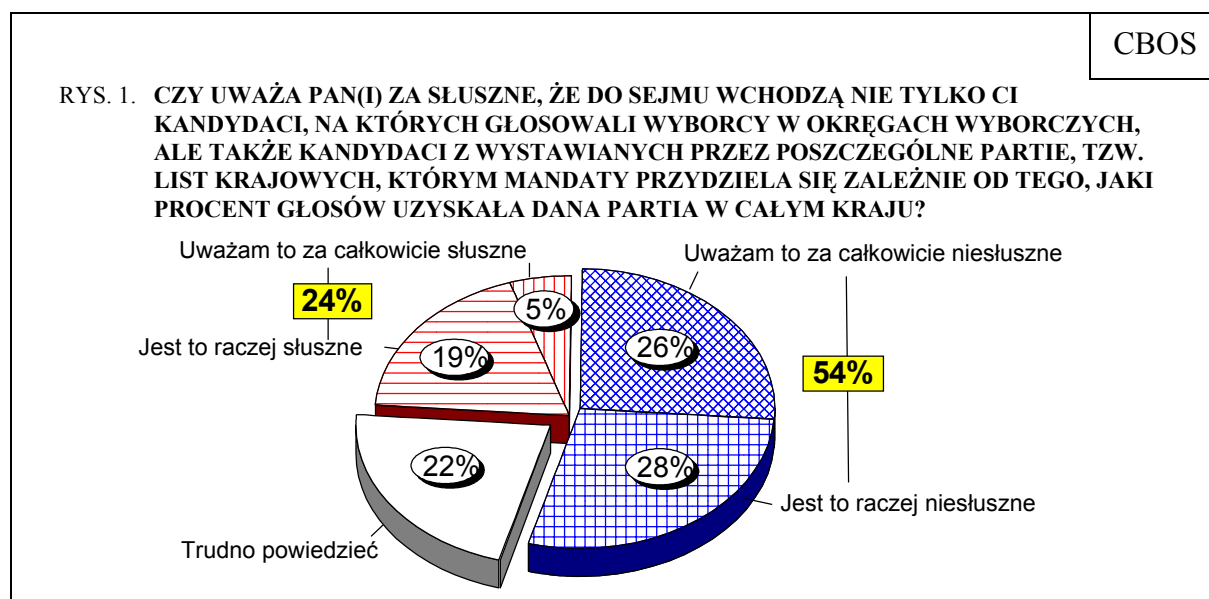
- Ponad połowa badanych (54%) uważa za niesłuszne stosowanie w wyborach do Sejmu tzw. listy krajowej. Jej akceptacja przeważa jedynie wśród młodzieży, przede wszystkim uczącej się, oraz zwolenników UW.
- W kwestii sposobu przeliczania głosów na mandaty poselskie dominuje pogląd, że powinien on wzmacniać w Sejmie reprezentacje większych ugrupowań, a nie partii średnich i mniejszych. Trzeba jednak zaznaczyć, że aż jedna czwarta badanych wyraża obojętność w tej sprawie, a niespełna jedna piąta nie ma wyrobionego zdania.
- W porównaniu z grudniem 2000 zmalała (z 44% do 32%) liczba zwolenników większościowego systemu wyborów, ale nadal jest ich więcej niż osób opowiadających się za systemem proporcjonalnym (24%). Również w tej sprawie znaczna część badanych (44%) nie zajmuje stanowiska (deklaruje obojętność lub nie ma wykrystalizowanych poglądów na ten temat).
- Zdaniem niemal trzech czwartych ankietowanych (73%) ważniejsze jest, aby Sejm zapewniał sprawne rządzenie państwem, niż to, by w możliwie pełny sposób były w nim reprezentowane różne interesy. W stosunku do grudnia ubiegłego roku przekonanie to jeszcze się umocniło (wzrost liczby wskazań o 5 punktów procentowych).

W najbliższym czasie Senat będzie rozpatrywał uchwaloną przez Sejm nową ordynację wyborczą. W marcowym badaniu¹, które realizowane było w trakcie debaty sejmowej nad tą ordynacją, poruszyliśmy tę problematykę.

Podjęliśmy kwestię sposobu przeliczania głosów na mandaty poselskie oraz sprawę listy krajowej, zapytaliśmy także o stosunek do zasady proporcjonalnego systemu wyborczego.

STOSUNEK DO LISTY KRAJOWEJ

W myśl przyjętej przez Sejm nowej ordynacji wyborczej, w nadchodzących wyborach parlamentarnych nie będzie listy krajowej. Odpowiada to bezwzględnej większości badanych - 54% uważa, że do Sejmu powinni wchodzić tylko ci posłowie, na których głosowali wyborcy w okręgach, w związku z czym za niesłuszne uznaje istnienie listy krajowej.

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” zrealizowano w dniach od 2 do 5 marca 2001 roku na liczącej 1050 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.

Interesujące jest, że ponad połowa uczniów i studentów opowiada się za utrzymaniem listy krajowej. Takie stanowisko przeważa również, choć już mniej wyraźnie, wśród ogółu młodzieży - w najmłodszej grupie badanych w wieku od 18 do 24 lat zwolenników listy krajowej jest dwukrotnie więcej niż wśród pozostałych. Akceptacji listy krajowej sprzyja również wyższy poziom wykształcenia: 33% ankietowanych z wykształceniem średnim i 31% z wyższym uważa jej istnienie za słuszne, podczas gdy wśród pozostałych - mniej więcej co szósty.

Dość znaczne różnice w tej sprawie występują między elektoratami poszczególnych partii politycznych. Wśród wyborców UW stosunkowo wyraźnie dominuje opinia o zasadności stosowania listy krajowej. W potencjalnych elektoratach pozostałych ugrupowań przeważają ci, którzy odrzucają listę krajową, z tym że jest ich wyraźnie więcej wśród zwolenników SLD i UP oraz PSL niż wśród sympatyków Platformy Obywatelskiej czy AWS.

Tabela 1

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Czy uważa Pan(i) za słuszne, że do Sejmu wchodzi nie tylko ci kandydaci, na których głosowali wyborcy w okręgach wyborczych, ale także kandydaci z wystawianych przez poszczególne partie, tzw. list krajowych, którym mandaty przydziela się zależnie od tego, jaki procent głosów uzyskała dana partia w całym kraju?		
	Słuszne	Niesłuszne	Trudno powiedzieć
	w procentach		
AWS	35	44	21
PO	40	51	9
PSL	24	55	21
SLD+UP*	29	61	11
UW	48	37	15
Niezdecydowani	16	47	38
Niezamierzający głosować	18	53	29

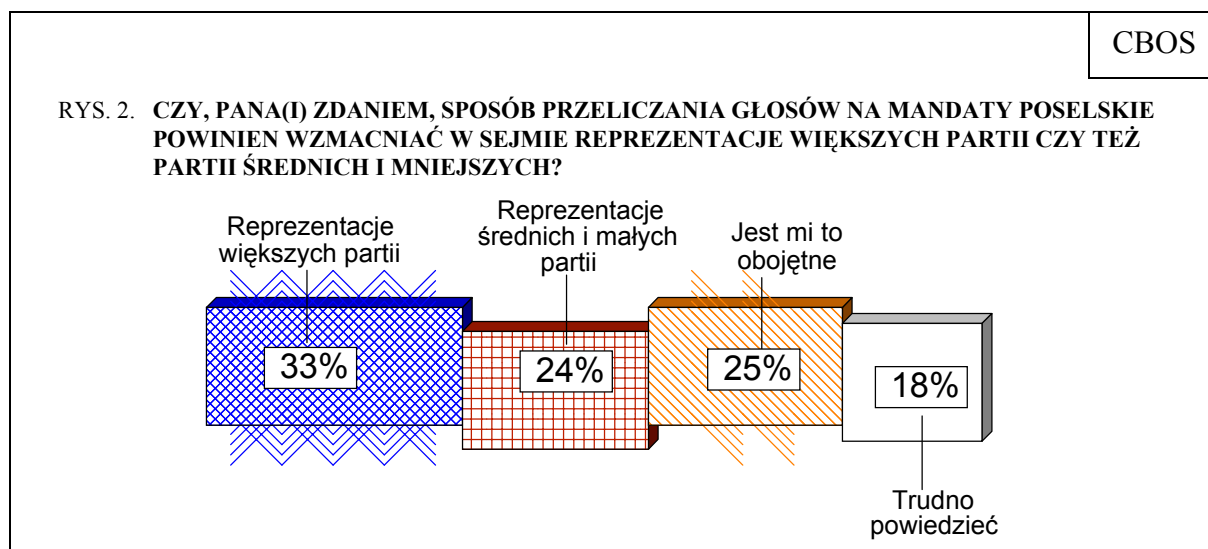
* Po decyzji SLD i UP o wspólnym starcie w nadchodzących wyborach parlamentarnych, w marcowym badaniu potraktowaliśmy obie partie jako koalicję.

Zdecydowanie przeciwni liście krajowej są również badani niezamierzający brać udziału w wyborach, a także ci, którzy wprawdzie wyrażają zamiar głosowania, ale nie są jeszcze zdecydowani, którą partię poprzeć.

PRZELICZANIE GŁOSÓW NA MANDATY POSELSKIE

Najbardziej kontrowersyjną kwestią w ostatnim etapie debaty sejmowej nad ordynacją wyborczą była sprawa metody przeliczania głosów na mandaty poselskie. Dotychczas stosowana metoda d'Hondta wzmocniała większe partie. W nowej ordynacji wprowadzono metodę St. Lague'a, korzystną dla partii średnich i mniejszych.

Znaczna część ogółu badanych albo nie przywiązuje wagi do kwestii sposobu przeliczania głosów na mandaty poselskie (25%), albo nie ma wyrobionego zdania na ten temat (18%). Wśród pozostałych przeważa jednak opinia, że sposób przeliczania głosów na mandaty poselskie powinien wzmocnić w Sejmie reprezentacje większych partii.

Obojętnością wobec sposobu przeliczania głosów na mandaty poselskie lub brakiem wyrobionego zdania wyróżniają się przede wszystkim badani z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym. Równocześnie w tych grupach opcje za ordynacją wzmocniającą duże ugrupowania lub średnie i mniejsze partie są mniej więcej wyrównane. Natomiast wśród badanych z wykształceniem średnim oraz wyższym wyraźnie przeważa pogląd, że ordynacja wyborcza powinna działać na korzyść większych partii.

Stosunek do tej sprawy różnicują także deklarowane poglądy polityczne. Orientacja lewicowa wyraźnie wiąże się z przekonaniem, że sposób przeliczania głosów na mandaty poselskie powinien wzmacniać w Sejmie większe partie, natomiast opinie osób o poglądach prawicowych są podzielone. Równocześnie duże różnice zdań co do metody przeliczania głosów na mandaty występują między zwolennikami poszczególnych ugrupowań, przy czym poglądy większości elektoratu nie zawsze pokrywają się ze stanowiskiem danej partii w tej sprawie.

Tabela 2

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Czy, Pana(i) zdaniem, sposób przeliczania głosów na mandaty poselskie powinien wzmacniać w Sejmie:			
	reprezentacje większych partii	reprezentacje średnich i małych partii	Jest mi to obojętne	Trudno powiedzieć
	w procentach			
AWS	29	37	15	19
PO	53	24	15	8
PSL	36	24	18	22
SLD+UP	50	17	24	9
UW	59	23	4	14
Niezdecydowani	20	16	28	36
Niezamierzający głosować	21	26	30	23

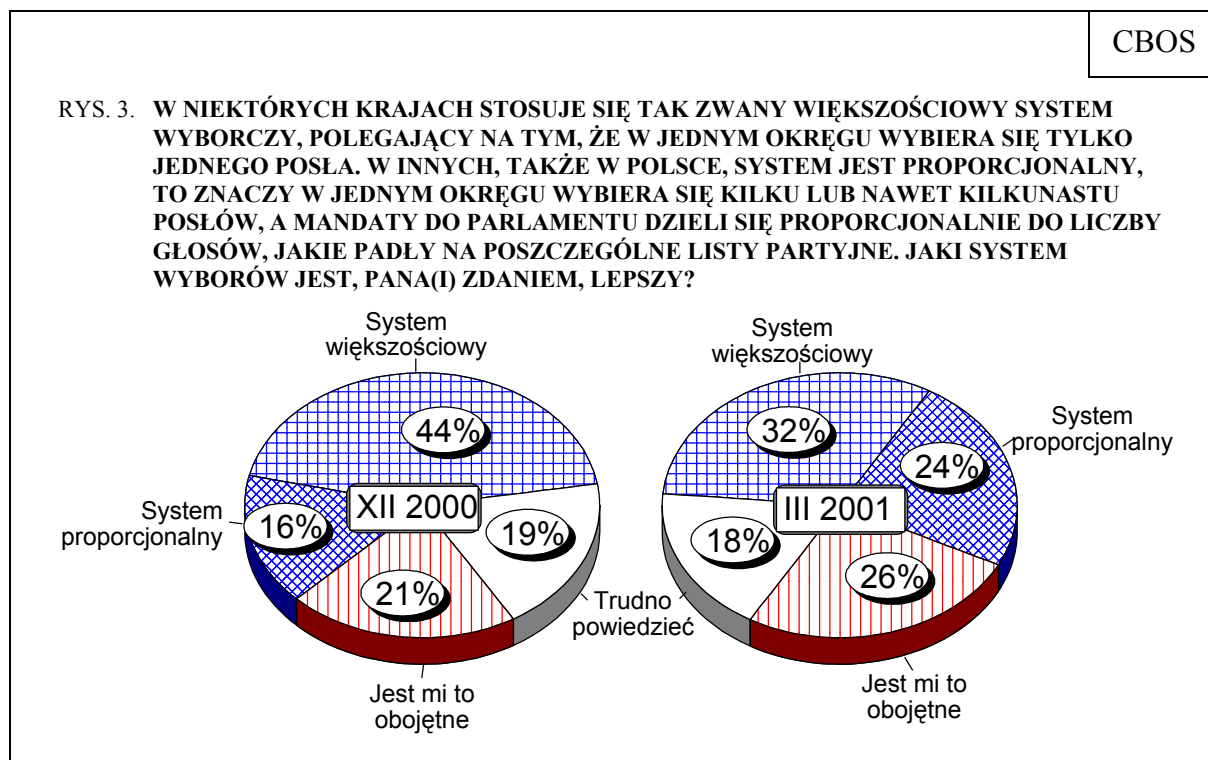
Jedynym elektoratem, w którym przeważają osoby podzielające stanowisko popieranej przez siebie partii w kwestii przeliczania głosów na mandaty poselskie (sposób przeliczania głosów powinien wzmacniać średnie i małe partie), jest AWS. Potencjalni wyborcy pozostałych ugrupowań najczęściej opowiadają się za ordynacją wzmacniającą duże partie.

W grudniu ubiegłego roku pytaliśmy o opinie w sprawie wielkości okręgów wyborczych². Wówczas w jeszcze większym stopniu przeważało przekonanie, że lepszy jest podział na małe okręgi, który działa na korzyść dużych partii.

² Por. komunikat CBOS „Opinie o zasadach prawa wyborczego i reprezentatywności Sejmu”, styczeń 2001.

STOSUNEK DO WIĘKSZOŚCIOWEGO SYSTEMU WYBORCZEGO

Postulat wprowadzenia większościowego systemu wyborczego nie wyszedł jeszcze poza ramy wstępnych dyskusji. Jednak poruszając kwestie związane z ordynacją wyborczą chcieliśmy się zorientować, jakie są w społeczeństwie poglądy na ten temat.

Badani popierający system większościowy przeważają liczebnie nad osobami, które wolą system proporcjonalny, obowiązujący obecnie. Jednak w porównaniu z grudniem ubiegłego roku zmalała (o 12 punktów procentowych) liczba zwolenników systemu większościowego, wzrósł natomiast zarówno odsetek osób opowiadających się za systemem proporcjonalnym (o 8 punktów), jak i wyrażających obojętność w tej sprawie (o 5 punktów). Można z tego wyciągnąć wniosek, że poglądy na ten temat są słabo ugruntowane.

Preferowanie systemu wyborczego większościowego bądź proporcjonalnego słabo różnicują cechy społeczne i demograficzne badanych. Występują natomiast różnice w zależności od sympatii partyjnych.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Jaki system wyborów jest, Pana(i) zdaniem, lepszy?			
	System większościowy	System proporcjonalny	Jest mi to obojętne	Trudno powiedzieć
	w procentach			
AWS	34	33	17	16
PO	49	19	22	10
PSL	52	17	16	15
SLD+UP	37	31	22	9
UW	36	28	25	11
Niezdecydowani	20	15	27	39
Niezamierzający głosować	25	20	31	24

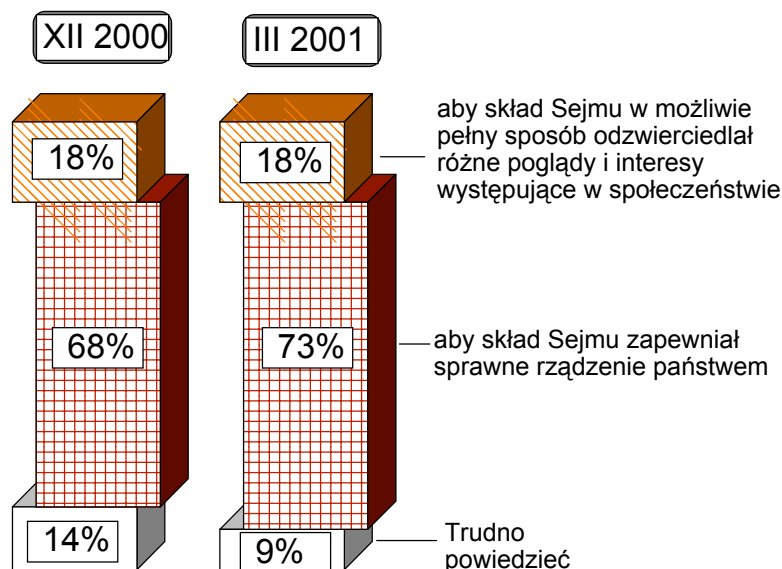
Jedynie wśród sympatyków AWS opinie na temat preferowanego systemu wyborczego są podzielone. W pozostałych elektoratach przeważają zwolennicy systemu większościowego, przy czym przewaga ta jest największa wśród potencjalnych wyborców PSL i Platformy Obywatelskiej.

CZEGO OCZEKUJEMY OD SEJMU?

Polski system wyborczy opiera się na zapisanej w konstytucji zasadzie proporcjonalności. Zasada ta służy realizowaniu idei możliwie pełnego reprezentowania w Sejmie różnych, występujących w społeczeństwie, poglądów i interesów. Jednak nieograniczone stosowanie tej zasady prowadzi do rozdrobnienia Sejmu, co znacznie utrudnia wyłonienie stabilnego i sprawnego rządu. Przykładem tego był Sejm I kadencji.

Omawiane wyżej konkretne postanowienia dotyczące ordynacji wyborczej są sposobem na rozwiązanie powyższego dylematu. Warto więc się przekonać, do której z tych dwóch spraw - możliwie pełnego reprezentowania interesów czy sprawności rządu - badani przykładają większą wagę?

RYS. 4. CO, PANA(I) ZDANIEM, JEST WAŻNIEJSZE:

Opinie w tej sprawie są, jak widać, dość jednoznaczne: zdecydowana większość badanych oczekuje od Sejmu przede wszystkim zdolności do wyłonienia sprawnego rządu. Od grudnia 2000 przewaga takich oczekiwań jeszcze się umocniła.

Cechy położenia społecznego badanych niemal nie różnicują ich poglądów w tej sprawie. Jedyne ankietowani z wyższym wykształceniem nieco częściej niż inni uważają, że w składzie Sejmu ważniejsza jest reprezentacja interesów. Natomiast rolnicy oraz badani pracujący na własny rachunek poza rolnictwem częściej niż pozostali kładą nacisk na sprawność rządzenia.

Poglądy polityczne respondentów nie różnicują ich opinii w tym względzie. Pewne różnice występują natomiast między zwolennikami poszczególnych ugrupowań politycznych. Za sprawnością rządzenia najczęściej opowiadają się zwolennicy UW.

Tabela 4

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Co jest ważniejsze w składzie Sejmu?					
	Reprezentacja interesów		Sprawność rządu		Trudno powiedzieć	
	XII '00	III '01	XII '00	III '01	XII '00	III '01
	w procentach					
AWS	17	18	79	80	4	2
PO	-	22	-	78	-	-
PSL	28	14	60	80	12	6
SLD+UP	23	21	68	75	9	4
UW	13	10	78	90	9	0
Niezdecydowani	13	12	67	69	20	19
Niezamierzający głosować	16	18	64	68	20	14

W porównaniu z grudniem 2000 we wszystkich elektoratach wzrósł odsetek badanych przyznających priorytet sprawności rządu, a nie reprezentacji interesów. Największy przyrost liczby osób wyrażających taką opinię odnotowaliśmy w elektoracie PSL.

Można sądzić, że zlikwidowanie w nowej ordynacji wyborczej listy krajowej będzie dobrze przyjęte przez opinię publiczną. (Jedynie wśród zwolenników UW dominuje akceptacja listy krajowej.) Natomiast w kwestii sposobu przeliczania głosów na mandaty poselskie przeważa pogląd, że powinien on wzmacniać w Sejmie reprezentację większych partii, a nie średnich i mniejszych. Trzeba jednak zauważyć, że ponad dwie piąte badanych dystansuje się od zajęcia stanowiska w tej sprawie. Równocześnie zdecydowanie i trwale przeważa wśród ankietowanych pogląd, że skład Sejmu powinien przede wszystkim zapewniać sprawne rządzenie państwem.

Opracował

Michał STRZESZEWSKI

A N E K S

Tabela 1. Czy uważa Pan(i) za słuszne, że do Sejmu wchodzi nie tylko ci kandydaci, na których głosowali wyborcy w okręgach wyborczych, ale także kandydaci z wystawianych przez poszczególne partie tzw. list krajowych, którym mandaty przydziela się zależnie od tego, jaki procent głosów uzyskała dana partia w całym kraju?

(%)

	Słuszne	Niesłuszne	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	24	54	22	1050
Płeć				
Mężczyźni	26	58	15	498
Kobiety	22	51	27	552
Wiek				
18-24 lat	44	38	18	150
25-34	23	58	19	186
35-44	28	58	14	192
45-54	21	63	15	224
55-64	16	58	25	122
65 lat i więcej	13	46	41	176
Miejsce zamieszkania				
Wies	23	50	27	382
Miasto do 20 tys.	19	62	19	114
20-100 tys.	22	59	19	203
101-500 tys.	25	56	19	226
501 tys. i więcej mieszk.	37	47	15	125
Wykształcenie				
Podstawowe	17	47	36	291
Zasadnicze zawodowe	18	59	23	287
Średnie	33	55	13	358
Wyższe	31	60	8	114
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	37	54	9	66
Prac.umysł.niż.szczębla	27	61	12	99
Pracownicy fiz.- umysł.	20	58	22	86
Robotnicy wykwalifikowani	27	63	10	109
Robotnicy niewykwalifik.	28	56	16	42
Rolnicy	24	49	28	47
Pracujący na własny rach.	27	60	13	40
Bierni zawodowo				
Renciści	12	60	28	115
Emeryci	15	50	35	204
Uczniowie i studenci	53	31	15	72
Bezrobotni	21	58	21	119
Gospodynie domowe i inni	30	47	23	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	26	62	13	183
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	33	54	13	93
sekt. pryw. poza rolnict.	25	60	15	200
prywatnym gosp. rolnym	21	55	24	56
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	20	53	26	143
276-399	22	54	24	128
400-549	24	54	22	197
550-799	24	58	18	148
Powyżej 799 zł	29	56	15	165
Ocena własnych war. mater.				
Złe	20	56	24	388
Średnie	23	55	22	450
Dobre	35	49	16	212
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	32	46	22	75
Raz w tygodniu	21	57	22	525
1-2 razy w miesiącu	26	51	23	152
Kilka razy w roku	28	54	18	182
W ogóle nie uczestniczy	29	52	19	112
Poglądy polityczne				
Lewica	26	58	16	325
Centrum	26	57	17	314
Prawica	26	60	13	229
Trudno powiedzieć	15	35	50	183

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, sposób przeliczania głosów na mandaty poselskie powinien wzmacniać w Sejmie reprezentację większych partii czy też partii średnich i mniejszych? 1 - Reprezentacje większych partii; 2 - Reprezentacje średnich i małych partii; 3 - Jest mi to obojętne

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	33	24	25	18	1050
Płeć					
Mężczyźni	38	25	23	14	498
Kobiety	29	22	27	22	552
Wiek					
18-24 lat	28	23	31	18	150
25-34	31	31	24	14	186
35-44	36	24	22	18	192
45-54	38	27	25	10	224
55-64	33	18	29	20	122
65 lat i więcej	30	16	22	32	176
Miejsce zamieszkania					
Wieś	27	23	28	22	382
Miasto do 20 tys.	32	21	26	21	114
20-100 tys.	38	21	24	18	203
101-500 tys.	38	25	23	14	226
501 tys. i więcej mieszk.	38	29	22	11	125
Wykształcenie					
Podstawowe	22	20	31	27	291
Zasadnicze zawodowe	28	24	30	18	287
Średnie	40	27	19	13	358
Wyższe	52	22	15	11	114
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	51	22	23	5	66
Prac. umysł. niż. szczebla	41	27	12	20	99
Pracownicy fiz.-umysł.	26	25	41	8	86
Robotnicy wykwalifikowani	41	27	24	8	109
Robotnicy niewykwalifik.	29	21	29	20	42
Rolnicy	17	37	32	15	47
Pracujący na własny rach.	42	19	25	14	40
Bierni zawodowo					
Renciści	28	20	24	29	115
Emeryci	32	18	25	25	204
Uczniowie i studenci	40	29	17	14	72
Bezrobotni	26	25	22	27	119
Gospodynie domowe i inni	25	27	41	7	52
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	40	22	22	17	183
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	41	31	20	8	93
sekt. pryw. poza rolnict.	35	24	32	9	200
prywatnym gosp. rolnym	20	35	29	15	56
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	23	23	27	27	143
276-399	29	21	31	20	128
400-549	26	26	29	20	197
550-799	35	25	25	15	148
Powyżej 799 zł	48	23	16	12	165
Ocena własnych war. mater.					
Złe	27	21	30	22	388
Średnie	32	26	24	18	450
Dobre	47	24	18	11	212
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	32	24	16	28	75
Raz w tygodniu	27	27	27	18	525
1-2 razy w miesiącu	42	16	26	15	152
Kilka razy w roku	41	24	21	14	182
W ogóle nie uczestniczy	39	18	22	21	112
Poglądy polityczne					
Lewica	46	20	23	11	325
Centrum	30	29	24	17	314
Prawica	33	32	18	16	229
Trudno powiedzieć	18	10	37	35	183